

1973. AUG 2
Népszava

708

Múzeum a mellékutcában

Művelődéstörténeti könyvritkaságok

Egyemeletes ház Budán, az Apród utca 1-3. szám alatt, nem messze a Lánchídtól. Ebben a Várhegy tövében álló épületben született 1818 júliusában **Semmelweis Ignác Fülöp**, a későbbi orvostanár, a gyermekági láz kórokozójának felfedezője. Apjának fűszer- és festéküzlete volt az épületben, amely az 1810-es tűzvészkor kiégett, s utána kapta késő barokk alakját. A második világháborúban egyik fele rommá lett, 1964-ben **Pfannl Egon** építész tervei alapján állították helyre, s benne kapott helyet 1968-ban a **Semmelweis Orvostörténeti Múzeum**.

Nemcsak szülőháza és emlékmúzeuma, hanem ma már nyughelye is ez az „anyák megmentőjének”. Halálának századi évfordulóján, 1965-ben ugyanis az épület udvarán lévő dízsírhelyen helyez-

ték végső nyugalomra maradványait.

A bejárati ajtó: vas-tag üveglapok, vaskeretben. A kilincset helyettesítő fogantyúk: fekete vasból kovácsolt kígyók. Az emeletre keskeny kőlépcsők vezetnek, a belső nyitott körerkély vasrácsának dőlve a kőfallal kerített udvarba látni, egy bronzszoborra és a földön futó borostyánra. Itt az emeleten látható az állandó kiállítás, amelyen az orvos- és gyógyszerésztörténet emlékeit mutatják be. Nem szakembereknek is érdekes látnivaló a sok „fura” műszer, a gyógyítás múltjának egyes jeleneteit ábrázoló képek a falon, s azok az edények, amelyekben a gyógyszereket keverték, s amelyek megformálásukban, díszítésükben iparművészeti és kézműveskultúránknak is becses emlékei.

recht Dürer 1603-ban kiadott művészeti anatómiája. Metszetekkel gazdagon illusztrált **Johannes Cuba XVI. század eleji gyógyszerkönyve is.**

A magyar, illetve magyar vonatkozású orvosi művek közül elsőként a **Sigismundus Albicusnak**, Zsigmond király orvosának tulajdonított XV. század eleji kódexet kell említeni. De ott van például **Apáczai Csere János Enciklopédiája is**, amelynek VII. részében foglalkozott az orvostudományokkal. Már a címe miatt is érdekes **Perlitzi Dániel Testi békességre vezérlő útitárs** című könyvecskéje, amelyet 1740-ben adtak ki Budán, magyar nyelven. A szerző Nógrád megye főorvosa volt. Könyvének alcíme: „**A sokféle nyavalyakkal küszködő testnek szükségére alkalmaztatott.**” Érdekes az 1748 és 1758 között folytatólagosan írt **kézírtos receptkönyv is.** Több kéz írása látható benne, a szöveg hol magyar, hol latin nyelvű. A recepteken kívül **Pottornyay András** naplóját is tartalmazza.

Testi békességre vezérlő útitárs

Amiért most erről a múzeumból szólunk, annak oka mégsem az állandó kiállítás, hanem egy ideiglenes bemutató, mely az egyik földszinti teremben látható ez év végéig. A múzeum — amely egyben könyv- és levéltár is — százezer kötetes könyvtárának XV—XVIII. századi ritkaságait állították ki, köztük **kézírtos köteteket, ósnyomtatványokat, orvosi és más művelődéstörténeti ritkaságokat.** A **könyvtár gyűjteménye**, amelynek anyagából a most bemutatott köteteket kiválasztották. **Közép-Európában egyedülálló.**

Látható a többi között **Hans Gerstdorff** és **Hieronimus Brunschwyg** sebész atlasza, amelynek szí-

vezet **fametszetei a XV. század rangos művészeti munkáinak számítanak.** Ott áll, üveg mögött, **Alb-**

Az első magyar irodalmi lexikon

Nemcsak szorosán vett orvosi művek, hanem a könyvtár néhány más ritkasága is látható a kiállításon. **Schedel Hartmann** 1493-ban megjelent, német nyelvű világkrónikája például, amelyben szépen kiszínezve láthatjuk a budai Vár első, ismert középkori ábrázolását, több mint kétezer más fametszet társaságában. Vagy ott van **Ortelius Hieronymus** gazdagon illusztrált emlékirata az 1395 és 1615 között lezajlott magyarcországi és erdélyi hadjára-

tokról, **törökellenes háborúkról.** Kinyitva éppen az 1596-os hatvani csatát ábrázoló rézmetszetnél. Látható **Janus Pannonius** és **Heltai Gáspár** néhány műve is, meg **Czvittinger Dávid első magyar irodalmi lexikona.**

A sornak ezzel nincs vége, sokáig folytathatnánk a csak ritkán közszemlére bocsátott könyvek, kéziratritkaságok bemutatását. Élvezetesebb, tanulságosabb azonban személyesen látni őket.

Mátyás István